

TÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda Kolozsvárt. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Idősbb Czegei Wass György naplója (XV-ik közlemény). — Mednyánszky Jónás jelentései (1649—1652.) Közli Szilágyi Sándor. — Egy hires röpirat ezelőtt 40 évvel. (VII. befejező közl.) — Petőfi Sándor a magyar irodalomban. (XIV. közlemény.) Szinnyei Józseftől. — A Hora-lázadás történetéhez. (IV. befejező közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Adatok az 1848—49-ki erdélyi hadjárat történetéhez. (III. közlem.) Közli K. Papp Miklós. — Egy oklevél II. Apafi Mihálytól. Közli K. Papp Miklós. — Jósika Gáborné Torma Anna asszony halála és temetéséről. (1669.) Közli K. Papp Miklós. — Tárca: Oklevelek: V. VI. (III. közl.) Közli Szabó Károly.

megnevettek, nem mint a köztünk levő idegen nemzet nem nevetett volna ezt futatták; de hihető vén volt a trombitás, mind csak tutugetett, magok kiáltottak, morgottak, alá s fel handásztak, illetlen dolgot cselekedtek, hogy ember ilyet többet talán nem hallott, mert jóféle had ezt nem cselekedné; az ágyúval hozzájok lövén második lövés után elmentek, és Monostoron a paterek malmát s scholájokat elégették, mivel már szokások, hogy vagy tüzzel jönnek elé, vagy tüzzel mennek el.

17. July. Mint Német mint magyar stákmányolni kimentek; de két három Crucz strázsánál egyebet nem láttak, azok is, hogy ezeket meglátták a strázsza helyről eltűntek, mivel nappal ide nem mernek jönni, hanem éjszaka kiáltozni s morgani, égetni; mivel az éjjel is a Kómál tetejére jöttek s onnet lödöztek kiáltoztak bé. Csak magokat és dolgokat mocskolják, bestelenitik az ilyen helytelen és állhatatlan dolgokkal.

18. A vágás uton feljül a Bornyumál tetőn láttatott strázsájok a Cruczoknak egész estvéig és estvefelé a városiak közül némelyek kimenvén fűvért, egy Nagy Ferencz nevü harminczados lovas legény is kimenvén szekérrel fűvért elkapták és rútul megki-nozták, talpát verték, az egyik szemét is kiverték.

19. July. Reggel kimenvén mind Német mind Magyar fűvért, elé nem mertek jönni, jöllehet hogy a strázsájok látták, ebéd után kimenvén a magyarok eléjöttek, de semmit sem kaphattak, hanem egy házat égettek el külső magyar utczában.

20. July. Egy néhány sereg jött fel, kik a szőlők alatt felmenvén a vágás

IDŐSBB CZEGEI WASS GYÖRGY NAPLÓJA.

I. Jan. 1704— 31. Oct. 1705.

1704.

(Folytatás.)

Julius 16. Ebéd előtt kimenvén a Németek fűért, ebéd után a magyarok is ujjabban kimenvén, kik között Büdöskuti Boldizsár és Gálffi Pál Uramék is kimentek és Gálffi ittas lévén, Büdöskutit lehvta éppen a Szamosig, az általjáron alól a Cruczok a Berekben leselkedvén reájok ütnek és az mieinktől elszoritják s elfogják. Éjjel pedig ismét 12. óra tájban a kiáltozók és csevegők ugyan a monostori kapu eleiben eljöttek egy hitván és semmire kellő trombitással, a melyet még az asszony népek is

uton takaradtak által és Gyalu felé mentek fel, de estve felé ismét visszajöttek, Háson-gárd felett és a búzák között menvén vissza, és alá közüllek egynehányon csevegni jöttek volt, és Háson-gárd alatt lévő szilvásban a szabók bátyája eleiben is; de ott egynek a lovát ellőtték. Látszatnak sátorok is a sz. miklósi réten a Szamos mellett, reménlem, hogy már Fejérvártól visszajöttek és talám Teleki Mihály Uram ide fogott jönni, mivel hogy a gyűlések is elbomlott.

21. Kétszáz gyalog és a lovas Németek is városi lovasokkal és gyalogokkal kimenvén főgtak a búza aratáshoz, de a Cruczok csak nézdegelték, hanem az eső miatt félben kellett hagyni és midőn osztán lejöttek, akkor jöttek elé a Crucz atyafiak.

22. Maria Magdolna innepje lévén kimentek, hanem Teleki Mihály Uram küldött egy oláhtól nékem levelet Kaszás Pálné kibocsátása felől

23. July. Vettem Teleki Mihály Uram két rendbéli levelét is, Pusztá Sz. Miklósi határról; de ide írni szükségesnek is nem itélem lenni, hanem ugyan

Eodem vettem három pecsét alatt, statusok neve alatt költ levelet is, melyet ide béírni szükségesnek itéltem.

Titulus.

Tekintetes Nemzetes Uri fő és nemesi Rend Kolosvárott lévő hazafiainak és erdélyi praesidiariusoknak, kedves jó akaró atyánkfainak ő Kegyelmeknek.

Mint jóakaró kedves atyánkfainak Kegyelmeteknek atyafiságos szeretettel való szolgálatunkat ajánljuk, Isten Kegyelmeteket örvendeztesse meg, kívánjuk!

Akarok Kegyelmeteknek értésére adni, hogy már az Isten kegyelméből az elviselhetetlen tere viselésnek megkönnyebbitésére Isten ő Felsege Méltóságos Fejedelem Felső Vadászai Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága fegyvere által utat mutatván, hogy mind Istenünkhöz, mind ő Nagyságához való szeretetünket declarálhattuk. Ó Nagyságát egész országul három nemzetül juxta liberam Regni electionem communi voto et suffragio választottuk Fejedelmünknek és már

ő Nagyságának vocatiot is adtunk, az guberniumi directiot pedig abrogáltuk, pecsétjeket cassaltuk, praemoneáljuk azért Kegyelmeteket atyafiságoson, Kegyelmetek ennek utánna semmi némü dologban oda ne recuráljon, sőt intjük és kérjük szépen Kegyelmeteket, hogy Kegyelmetek is megemlékezvén igaz hazafiságáról az mi Kegyelmes Urunk ő Nagysága hűségére applicálja magát, assecuráljuk is Kegyelmeteket megirt Kegyelmes Urunk ő Nagysága képiiben hogy valakik kijönnek sem személyekben sem javokban károk s bántódások nem lészen, egyébiránt valakik ezt mulatják, az mi kár és veszedelem követi magoknak tulajdonítsák, melyről Isten, a szent angyalok és világ előtt protestalunk. Ezek után Isten Kegyelmeteket minden jóra vezérelje s oltalmazza. Datum Albae Juliae, in Generalibus trium nationum Regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum Comitibus. Die 17. mensis Julii. Anno 1704.

Kegyelmetek igaz atyafiai kész szolgálai. Nemes Erdély országának három nemzetből álló statussa.

(LS.) (LS.) (LS.)

Eodem vettem ugyan harmadik Teleki Mihály öcsém Uram levelét is, melyet némely okokra nézve ide béírtam.

Édes bátyám Uram!

23. Julii az az ma irt Kegyelmed levelét vettem, continentíáját mogolvasván mit ir Commendans Uram, ugy Kegyelmed is az Horváth János leánykája felől jól értvén Kémeriné nevü asszony atyafia lévén; annak nincsen kedve hozzá, hogy vissza vigyék. Én bizony 100 leányt is olyat nem ellenzek, csak megyen bé kenyér vesztegetni, azért nem illik Commendans Uramnak ezért controversiát keresni, Kabos Pál uram feleségét ha azért credálja ő Kegyelme dolga, Koss Mihály Uram örömet, ugy én is beküldnök, de megitélheti Kegyelmed micsoda obstaculum? Kalmár Istvánt senki is nem ellenzi, ha bé akar menni, erővel köteleességem ellen bé nem küldhetem; Gróff Pekri és Mikes Mihály uraméknak én megadtam Kegyelmed levelét Commendans Uram az mi Kegyelmes Urunkat sirosabban említhetné

és compellálhatná, az ki igaz Cavallier ellenségét is megbecsüli. Szilvási Boldi öcsém tudja Kegyelmed haragos ember, azért fél bémenni Kemény öcsém mellé ingyen Beszterczére tanulni, én gondját viselem.

Keresztül fekszik a gerenda a Kegyelmed szemén, még is szálkát lát szememen. Esau is az Edomitákra gondot visel jó volna ilyenkor, de Kegyelmed ideig tartó hűségéért oly kárhozatos emberhez majd egy testvér atyafiát sem sajnállá hasonlítani.

Kegyelmed jószágában aratnak, kaszálnak, dolgoznak, kinek? megvállik, én azt is megcselekedhetem Henter Uram disponálhat, Kegyelmed bizony semmissé marad az hűség mellett, Kabos Pálné asszonyt világ csudájára nem kell ott éhel Commendans Uramnak megölni, azt Kegyelmed szerezzé ki, Kegyelmedtől kedvesen veszem s talán meg is szolgálhatom. Isten éltesse Kegyelmedet. Ex Castris ad Claustr. P. Sz. Miklos positis 23 Julii 1704.

Kegyelmednek szolgálja öcse Esauja

TELEKI MIHÁLY mp.

Eodem bizonyosan értettük meg hogy az elmúlt vasárnap Gyalut feladták és az benne lévő Németek is Cruczczá lettek.

24. Julii. Irtam választ ezen levelére öcsém Urámnak, mely ez:

Édes öcsém Uram!

Kegyelmed 23. irt praesentis levelét az este vettem és már Kabos Pálné asszonyom Kegyelmed kívánságára kibocsáttatik, csak küldjön utánna Kabos Pál Uram, mivel magának lova nem lévén mások lovain innét kimenni Commendans Uram nem engedi, szükség lévén itt is az lovakra, de ha Kegyelmetek mint eddig úgy ennek utánna is semmiben minékünk complacálni és az mi kívánságunknak is engedelmeskedni és reciprocalni nem kíván, azt iratja velem Commendans Uram, hogy bizony ő Kegyelme is ennek utánna semmi civilitást és humanitást nem cselekszik, mert experiálta már ő Kegyelme, hogy semmit Kegyelmetek reciprocalni nem akar.

Irja Kegyelmed: hogy Commendans Uram az Méltóságos Rákóczi Fejedelmet srossabban emlithetné és compleálhatná, mert a

ki igaz kavallier ellenséget is megbecsüli; erre azt iratja Commendans Uram és retorqueálja Kegyelmednek az maga irására emlékeztetvén Kegyelmedet, az kikben Kegyelmed is (ha igaz Cavallier) bár Méltóságos Generalis Commendans Rabutin és Méltóságos Groff Gubernator Urunk ő Nagyságok felől tisztességesebben irt és emlékezett volna, különben is pedig nem emlékezik rá Commendans Uram, hogy valamit olyat irt volna, mely méltósága ellen lett volna Rákóczi ő Nagyságának, mivel akárkit is az maga rendiben Commendans Uram mint igaz Cavallier megszokott becsülni, nem szokta és tanulta volt a mocskolodást. Irja Kegyelmed, hogy jószágocskámban aratnak, kaszálnak, dolgoznak, kinek? megvállik akárkinek, csak dolgozzanak, hogy ott lévő kicsiny oeconomiam ne szakadjon meg és szállóim pusztában ne maradnának, talám Isten az én számomra is vagy nevetlen gyermekeim számára is adna még valamit belőlle.

Irja Kegyelmed azt is, semmissé maradok az hűség mellett, az bizonyos dolog, mert Erdélyben egy ember úgy el nem praedáltatott s meg nem rontatott mint én, de arról nem tehetek, ha Isten úgy bánék velem az én hűségemért és igazságomért mint Sz. Jobbal. Az Ur adta volt, az Ur vette is el, légyen áldott az Urnak sz. neve érette. Ugyanis azon örül szívem, hogy nem hitelenségemért (Kegyelmetek is recognoscálja) hanem hűségemért szenvedtem és szenvedem naponként a nagy károkat és romlásokat, soha jó lelkü ember igazságomért s hűségemért nem ronthat és károsíthat méltán engem, az én Istenemet nézve érdemes vagyok ugyan ezen romlásra és kárvallásra, de emberekre való nézve nem vagyok, mindazonáltal az Isten s az idő így hozta, arról nem tehetek. Valamerre az én Istenem küld, örömmel megyek, ha csépre, ha táskára vagy egyébre fiat voluntas Dei.

Az Kegyelmed leveleinek némely részére való választ pedig most szántszándékkal elhallgatom, várván más időt reája, ezzel ajánlom Isten oltalmába Kegyelmedet. Claudio-poli 24. Julii. 1704.

Kegyelmed szolgálja s bátyja

Czegei Wass György mp.

Eodem vettem választ ezen levelemre is, de nem ítélem szükségesnek ide való írását. (Folytatása köv.)

MEDNYÁNSZKY JÓNÁS
JELENTÉSEI
(1649—1652.)

Közi: Szilágyi Sándor.

III.

1651. aug. 20.

Illustrissime ac Celsissime princeps, Domine Domine mihi clementissime. Fidelium servitiorum s t b. submissionem.

Hogy az úristen nagyságtokat s t b. megáldjon (sic) szívből kívánom.

Az mint minapi levelemben, kegyelmes uram, nagyságodnak megirtam, hogy meglévén az szakmári dologrul resolutiom ő felségétül szóval és kívánván, hogy írásban pecsét alatt adattassék ki, az udvarnak szokott rendi szerint, a szolgálmat hagytam volt Bécsbe arra való várakozásért, az midőn tizenkét egész napig várakozott ott az szolgálmat azon expeditiora, kit az mint értem, egyszer már megirtak volt; azonba bevívén ő fölségéhez bizonyos részeiben ő fölségének nem tetszett, ahhoz képest megint mást kellett csinálniok; az alatt beérkezvén oda Bécsbe Bónis uram, mivel palatinus uramat ő nagyságát ott találta Bécsbe, ahhozképest cancellarius uram ő nagysága, az én szolgálmat visszabocsátta, azt irván nekem tüle, hogy mivel az nagyságod szolgálja oda érkezett és postán fog járni vissza is, hogy ahhozképest ő kegyelme által küldi meg nagyságodnak az szakmári dologrul való resolutiot is és az ő fölsége választját (sic) is; bizonyára kívántam volna látni azon szakmári dologrul írásban való resolutiot is, az szerint leszen-i, az mint szóval énnekem lött resolutiom; reménlem, talám nem fog külembezni attul. Minapi levelemben, kegyelmes uram, elfelejtettem vala nagyságodnak megírnya, Lengyelországbul sok írások esnek ide Bécsbe, hogy nagyságodnak volt volna correspondentiája az kozákokkal lengyelek ellen; igen érte volnának, hogy itten is az embereket valamire birhatnák nagyságod ellen; de nem reménlem, hogy

ittén valamit efficiáljanak; onnéid Lengyelországbul, úgy értem, fenyegetőznek nagyságod ellen; nem árt, kegyelmes uram, vigyázásnak lenni mindenfelé; egyébaránt ha ezután is valamit olyat érthetök, el nem mulatom nagyságodat tudositani felüle; én egyébaránt itten az nagy embereknek igen kivertem fejkébül, hogy azon semmit se építsenek. Bécsi hetedszaki avisákban is micsoda hireket nyomtatnak, Lengyelország felül is kik jönnek, nagyságodnak ezen levelemben includálva küldtem.

Az mi országunkban lévő német vitézink gróf Puchamnak commandója alatt, az elmúlt napokban Tata és Esztergam kezett Virtesben nem messzi Esztergamhoz szép erősséget hertelen állaták fel, lévén az említett is ott régi pusztá vár, az hol kúvek elegendő lévén, meszet, fát és egyébféle minden szükségit hajókon ráhozván, sok száz embert ráhajtván, egy hét alatt felépítették, kétszáz gyalog németet helyezettvén bele elegendő munitióval és éléssel. Igen orrában lévén az töröknek, mivel Estergamnak felette nagy akadékjára leszen; annak őrizetire-i, vagy hogy még valamit többet is akarnak cselekedni; de felesen vannak mostan egybengyülve, magyar hadak is menvén hozzájuk: az mint hallom lesznek nyolczezerig magyarokkal együtt; elválík nem sokára mihez fognak; ha ugyan török ellen leszen levetik nyakokrul az suspiciót; kivel eddig vádoltatának, hogy ők az németek töröknek véteni nem akarnak. Irtam volt, kegyelmes uram, minapi levelemben nagyságodnak, hogy egy német ember Bécsbe nagy derék mesterséghez fogott, nagy dolgot is hozna ki, ha végben vihetné; egy dolog héával volna, körül irtam volt nagyságodnak, ha feljebb nem lehetne ottan csak egy fontig az nagyságod erdélyi bányáiban, ha olyan materia megszerztethetnék neki és azon levelemben elfelejtettem volt nagyságodnak megküldeni azon materiában és im mostan megküldtem az kis papíroskában sub littera A.) kérvén alázatosan nagyságodat, ha letséges, csak egy fontnyi lehetne, de épen csak ilyen lenne; egyébaránt nehéz materia, nem sok megyen egy fontba; assecurálja nagyságodat az az német, hogy istennek segítségébül végben

vihetvén igyekezetit az nagyságod kegyelmessége által, nagyságodat is részessé teszen (sic) azon mesterségének munkájában; hozatott ő fölsége is neki magyarországi bányákból; de nem sokat hozhatának; azt tartják kezenségesen, hogy erdélyi bányákban leginkább kaphatni, onnéid is hozzák az kik hozhatnak. Egyébaránt ottan már semmi hasznát nem vehetik; csak elvetik azt; azt tartják, hogy az aranynak és az ezüstnek gyökere az és ebből nevededik az arany és az aranyat kivévén az csak leesik s csak úgy marad; az bányászok, úgy hiszem, érhetnek hozzá, csak akarnák hiven szolgálni benne; derék dolgot tart az abban az materiában. Egyébaránt minden mesterségének fundamentomát abban helyezteteti; németül is az minemü jegyzést adott felüle, azt is, kegyelmes uram, oda küldtem sub littera B.) némelyek nevezik cinobriumnak is, de nem cinobrium, mivel cinobrium más; de az nem szükséges, hanem csak ez. Most egyéb nem lévén, kegyelmes uram, kirül kellenék nagyságodnak irnom, tartsa meg isten nagyságotokat s t b. Beczko die 20. Augusti 1651.

Illrmae Cels. Vrae

fidelis et humilimus servus

JONAS MEDNYÁNSZKI m.p.

Némely dolgokrul, kegyelmes uram, irtam az úrnak clavissal, kérvén, hogy nagyságodnak írja meg ő nagysága.

Az ascaniusnak, kegyelmes uram, már kedve volna az nagyságod szolgálatjára; csak azt kívánná, hogy ott Fejérvárat lehetne állandó szállása, kiből hogy ne exturbáltatnék. Azt mondja, hogy collegiumban is volnának arra való házak; azt emlegeti kiben Pistorius lakott avagy Piscator; úgy veszem eszemben, kegyelmes uram, hogy ha oda menne, hogy ő már nem szándékoznék többi ide visszajünni és mivel feles portékája is van itten, kívánná, hogy oly boltja is lehetne, az kiben bátran elhagyhatná portékáját, mikor nagyságoddal kellenék utra menni. Nagyságod kegyelmes jóakarata azért, ezt már rábirhatjuk; csak lehessen állandó szállása és fizetése elübbi conventiója szerint; úgy látom, ki sem jönne az többi, ha derékason k.

Külczim: Illustriss. ac Celsiss. Principi Domino Domino Georgio Rákóczy st b.

(Az egész Mednyánszki írása.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

IV.

1651. aug. 20.

Illustrissime ac Excellentissime Domine Dne mihi gratiosissime. Fidelium servitiorum meorum st b. submissionem.

Hogy nagyságotokat az úristen st b. megáldjon (sic) és minden dolgaiban szerencséltesen, tiszta szivből kívánom.

Bónis uram által, kegyelmes uram, bővésegesen irtam az bécsi utamnak állapotjárul nagyságodnak, az mint megirtam volt nagyságodnak, hogy az szakmári dologrul való resolutio oly hertelen írásban ki nem adatván, az szolgámot ott hagytam volt Bécsbe, hogy várakozzék reá, ki szintén tizenkét napig volt ott; azonba oda érkezvén Bónis uram, mivel palatinus uramot ő nagyságát ott találta, cancellarius uram az szolgámot hazabocsátá, megírván, hogy az expeditiókat Bónis uram által küldi meg, kit bizonyára kívántam volna látni írásban, hogy ha az szerint lett-i, az mint énnekem jelentetett. Az lengyelek felül ujjobban is érkeztenek hírek erre az földre, hogy az király persequálván az kozákokat el is érte volna és diadalmason járt volna azok ellen is, teljességesen felvervén és elszélesztvén őket és hogy Chmelniczkinék sok pinzét is elnyerték és bizonyos ládáját is, kiben minden titkos végezési találtattanak cum principe (t. i. Rákóczy Györggyel) és az török császárnak diplomás levele is. Azon hirt valamint hirdettetik németül levelében includálván, megküldtem urunknak ő nagyságának. Az mi, országunkban lévő német vitézink gróf Puchamnak commandója alatt az elmúlt napokban Tata és Esztergam kezett Virtesben, nem messzi Esztergamhoz szép erősséget hertelen állaták fel, lévén az elütt is ott régi puszta vár, az hol küvek elegendő lévén, meszet, fát és egyébféle minden szükségit hajókon ráhozván, sok száz embert ráhajtván, egy hét alatt felépítettek, 200 gyalog németet helyheztetvén bele, elegendő lövő szerzőszámmal és egyéb munitiókkal és éléssel. Igen orrában lévén az töröknek, mivel Esz-

tergamnak nagy akadékjára lépzen; annak őrizetire-i, avagy hogy még többet is valamit akarnak cselekedni, de felesen vannak mostan egybegyűlve; magyar hadak is mennek hozzájuk; az mint hallom, lesznek nyolcz-ezerig magyarokkal együtt; elválnak nem sokára mihez fognak; ha ugyan török ellen leszzen, talánd le akarják magokrul az suspiciót vetni, kivel eddig vádoltatának, hogy az töröknek nem vétnek. Nagyságodnak ezt is irhatom, kin kérem, hogy nagyságod szokott clausisával írná meg „principi, hogy ez elütt nem régen archiepiscopus irt Caesari, hogy magyarországi dolgokban csak egy magyarnak se higyen, nullo excepto, és afféle magyarországi dolgokban senkinek ne resolválja magát Gen. Puchaim nélkül; kit megértvén azon urak is, kik hozzá addictusok voltak, praesertim Judex Curiae et Nádasdi igen male contentusok vele. Nádasdi teljességgel már ad palatinum obligálta magát, kinek végben viteliben én is sokat munkálódtam cum domino Szunyog; most már igen confidensek egymáshoz. Judex Curiae is igen keresi kedvét, akarván ő is hozzá adni magát, de nem hihet neki.“ (Jegyzet: Az idézőjel közt levő szöveg, a titkos irás megfejtésével, egy, a levélhez mellékelt s Rákóczy Sigmond kezével beirt külön lapon is olvasható). Az nagyságod parancsolatja szerint az két mandatomot im megküldtem nagyságodnak.

Nagyságodnak errül is akarnék írnia, hogy palatinus uram ő nagysága a minap tudakozott engem, micsoda választ tött aszszonyunk ő nagysága Zeleméri familia dolgában; mivel az elütt nagyságod nekem azt írta volt, hogy nagyságtok nem idegenek az jó alkuvástul és hogy mostan az lakodalomkor együtt lévén nagyságtoknak meghitt főember szolgálai, hogy nagyságtok kezelvén ő kegyelmekkel, választ ád azon dolog felül; kit én akkor megmondtam volt palatinus uramnak, hogy nagyságtok az lakodalom ideire halasztotta arrul való consultatióját és arra nézve most már ő nagysága tudakozott, ha adott-i nagyságtok valami resoluciót felüle. Én mondám, kegyelmes uram, hogy az mint

én tudom az dolgot, nem itélem, hogy nagyságtok arrul consultálkodhatott volna; mivel az lakodalomnak ideje annyi dolgokban involváltatott volt, hogy az mindennapi szükségés dolgokrul is nem beszélhetett nagyságtok. Ő nagysága most is csak azon kéri nagyságtokat nagyságtokhoz való sinceritásbul, mivel már ezek submittálják magokat az nagyságtok grátiájának és ő nagyságát sollicitálják, hogy valami jó resoluciót vehessen nagyságtoktul; hogy ha nagyságtok itéli, hogy vagyon rövidségek, hogy ő nagysága componálna ezen dolgot életiben és ne hagyná ad posteritatem; mert hogy sok jót akarói lévén nagyságtoknak, idüvel leszzen-i úgy, azt senki nem tudja és hogy nem volna szükséges azt nagyságtoknak sok emberrel kezelni, hanem csak egynehány meghitt emberivel; ezeket parancsolá ő nagysága nagyságtoknak írnom, szórul szóra ez szerint lévén az ő nagysága beszédje, kirül én csak nagyságodnak akartam írnia.

Én, kegyelmes uram, az mint ennek-elütte is irtam, most is csak azt javallanám, hogy ember csak távol végére mehetne tülek; micsoda kívánságok lehetne, kit megértvén nagyságod, megitélhetné, illendü-i vagy sem és addig derekas tractában nem ereszkedhetne; ha nagyságod parancsolná, én per tertias personas is végére mehetnének annak és ha oly volna, az kit nagyságtok illendünek itélne, az mennyi sok inconvenientiát, félelmet, alkalmatlanságot látok én az leveleknek productiójában, vagy tábla elütt vagy ország elütt, hogy sem arra mennek, az én itéletembul inkább nagyot kellene cselekedni; kirül irás által több nem lehet. etc. Nagyságtok búlcs itéletibül azt cselekedje, az kit legjobbnak itél. Az úristen éltesse és tartssa meg nagyságtokat s t b. Beczko 20. Augusti 1651.

Ills. Cels. Vrae.

Fidelis et humilimus servus

JONAS MEDVÁNSZKI m. p.

Ezen leveleket, kérem, méltóztatnék nagyságod juttatni az fejedelemnek, palatinus uram levele is lévén kezte. Kérem alázatosan nagyságodat, lengyelországi állapotokrul méltóztatnék értetni, itten semmi bizonyost nem érthetni felülek. Doctor uram levelét is az küldte orvossággal megküldtem nagyságodnak.

Az ezüst miv felül nagyságod, kérem, idején adja értésemre, miben és micsoda állapotban akarja nagyságod, hogy legyen; mivel az jubilernek idején kell azt tudnya, hogy az ezüstet idején comparaltathasson reá; az elüpnéz is, az mint irtam volt, hogy küldené nagyságod reá; mert az mesteremberek addig hozzá nem kezdenek az munkájához; kezenséges szokásokbul áll az.

Külczim: Illustrissimo ac Excellentissimo Domino Domino Sigismundo Rákóczy de Felső-Vadász etc. Domino Domino mihi gratiosissimo.

(Az egész levél Mednyánszki írása.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

Jegyzet: Az aláhuzottak az eredetiben titkos számjegyekkel vannak írva.

EGY HIRES RÖPIRAT ezelőtt 40 évvel.

A magyar Nemzet sérelmei.

Egy alkotmányos szózat a magyarokhoz
az 1833-ik Esztendőben.

Ingratis servire nefas!

(Vége.)

II. Mit kell tenni a magyaroknak?

Láttuk eddig mi hasznot vészen az austriai ház Magyarországból, s mind köszöni azt meg a magyaroknak, megmutattuk hogy a nemzet egy idegen kormány által; mind moralis mind phisikai erejében meggyengítettett, s a mivel Európá nemzetei sorából kitöröltetett. — Lássuk most az eszközöket, mellyek Magyarország ujjá születésére legszükségesebben vezérelnék.

Itt nem egy két individuum okoskodását fogjuk említeni, hanem a nemzet miveltebb része közvéleményét adjuk elő, melly az országgyűlési követek által ki van nyilatkoztatva. — Egy olyan ország, melly 4000 négy-szögü mértföldet foglal magában, 12 millió lakosokat számlál s a mellynek a gazdagulásra kimerithetetlen kincsei vagynak megérdemli, hogy független legyen.

Azonban a függetlenségre multhatatlanul szükséges, hogy az ország feje az országtól elválhatatlan legyen, hogy ben, nem külföldön

lakjék — azért legelső, és legfőbb kívánata az ország rendéinek az légyen:

1.) A Király mind addig Magyarország feje, mig a Hazában lakik, ki az alkotmány erejénél fogva azonnal lemond a Királyságról, mihelyt az országgyűlése engedelmé nélkül az országon kívül mulat.

Azonban a királyi előjogoknak (praerogativáknak) és azoknak az országhoz eddigi állásának reformáltatni kell. — A királyi méltóságnak csak eszköznek kell lenni a társaság czélja elérésére, nem pedig hogy a társaság legyen eszköze a királyi méltóságnak. — Ebből a következik, hogy az eszköz csak addig használtassék még a czélnek megfelelő, és így a:

2.) Kívánatnak kell lenni: A Király az alkotmánynál fogva mint minden nemes a törvények alatt légyen, mellynek megtartásáért személyében felelettel tartozik.

3.) Kívánat: Ámbár a királyi méltóság, az első szülöttségnél fogva örökös, azonban a leány ág kirekesztessék, mivel a férjhez menetele által nevét elveszti.

Miután az ország törvényei szerint a Hadizenés és Békekötésekből a nemzet vezérei és Hadi tisztjei ki nem rekesztethetnek — a:

4.) Kívánat légyen: A Király az ország megegyezése nélkül hadat nem izenhet s Békességet nem köthet.

Minden nemzetnek legnagyobb szerentsétlenségök az, hogy a királyok öszveszövetkeztek a szabadság elnyomására. — De a nemzeti méltósággal is ellenkezik, hogy a király a maga katonáit egy idegen nemzet szabadsága elnyomására használja — ennél fogva:

5.) Kívánatnak kell lenni: A magyar katonaság soha egy külföldi Fejedelemnek is segédül ne adattassék, vagy egy más nemzet elnyomására azt használni szabad ne légyen.

A ministerek és főbb tisztviselők, ha azokat a király választja elvesztik függetlenségöket, s nem egyebek mint rabszolgák. — A korona legveszedelmesebb jogai közé tartozik hogy a főtiszteket a király nevezze s

szabadon válassza, mivel mindég akad olyan, ki a nemzet elleni terveknek kivitelére magát használtatni engedi, — azért a:

6.) Kivárat légyen. — A ministereket, az ország zászlóssait, Főispányokat, a világi és Törvénykezési Törvényszékek előlülőit, az Érsekeket, Püspököket, a Hadi testnél az őrmestertől fogva minden tiszteket az országgyűlés nevez és választ.

Mikor a király a nemzeti képviselőten felvül emelkedő erővel bir — az nem egyéb, mint a természeti törvények felforgatása, melly a nemzetnek veszedelmét szüli és neveli — ugyan azért a:

7.) Kivárat légyen. — A Tábla végzéseit jóváhagyása aláterjesztetnek ugyan a királynak, a kinek azokat nyomos okainak előterjesztése nélkül félrevetni nem szabad, ha mindazonáltal a király azokra nyolcz napok alatt választ nem ad, Törvényekké váljanak, mellyeknek a király is engedelmességek tartozzék.

Természet rendje elleni dolog, hogy milliók küzdjenek a szegénységgel, azért hogy egy ember mindennel bővölködjék, hogy egy országnak minden kincsei erőszakkal elraboltassanak azért, hogy a király jövedelmei szaporítottassanak — azon források, mellyeknek a földművelésre, szorgalom nevelésre, kereskedés elősegítésére kéne szolgálniok, a Fejedelem privát-erszényébe folyanak — az illy dolgok nem csak morális örömtől fosztják meg a németet, hanem még arra is szolgálnak, hogy annak Intellectualis erejét elnyomják, a Fejedelemnek több módot nyujtsanak arra, hogy a nemzet szabadságát elgázolja, a lelki kifejlődést, és tökéletesedést, a természet törvényének ellenére gátolja.

Mindezen nyomoruságoknak alája van vetve Magyarország — a király évenként 30 millió ezüst forintot huz az országból — innen van az a kimerítőletlen privát kincse, mellyből az uralkodó ház minden tagjai születésekor 10 millió ezüst forint tétetik le az angol Bánkba — így gazdagodik annak széles kiterjedő családja, a nemzetnek véres veritékén, így és ezért szegényednek el a

népek naponként. — Ezen kívül Herczeg Metternich a bölcs minister évenként 10 s 20 millió ezüst forintokat feccsével számadás nélkül a Spionokra, a mint ezt a mult esztendőben a királynak előmutatta, midőn a Kamara előlülője már nem győzte pénzzel tartani.

Mind ezeknek változni kell, itt az idő, hogy ezek megváltoztassanak, hogy így a nemzet egészen el ne nyomattassék, — annál fogva a:

8.) Kivárat légyen. — A korona jövedelmei másfél millióra szállítottassanak, és mind azon jövedelmek, mellyeket eddig az udvar a nemzet-től kicsikart, ezentúl az országgyűlés rendelkezése alá tartozzanak.

Hogy a világi és polgári szabadságnak kezessége légyen — azért a:

9.) Kivárat légyen. — A Polgári Törvényszékek állandók legyenek, a bírák a nép által választassanak s minden három évben újra választassanak.

10.) Kivárat. — A koronára szállt jóvak az országgyűlés által érdeemes férfiaknak adattassanak.

A Papságot a vallás fundalójának amaz elvére kell vissza vezérelni „az én országom nem e világból való.“ Ha a papság a Jézus parancsolatit megtartotta volna, úgy a vallás el nem aljasodott volna; mert a papság minden vétke az Egoismusba és uralkodás vágyban veszi eredetét. — Ez az oka hogy a Papság, az Evangyeliom tiszta világa, és kifejlődött erkölcsiség helyett, babonáságot, vakságot, előítéleteket terjeszt — az isteni tisztelethez illő egyszerűség helyett színjátzókhöz illő neveléses öltözetbe burkozna, érthetetlen mise mondások közben csengettyűkkel, Trombitákkal, dobokkal, sipokkal vakítják és rettentik a népet; a helyett, hogy tiszta erkölcsiséget praedikálnának — mind ezek már nem a mivelt Európában, hanem a vad afrikai szigetekben valók, még ott is nevelésesek, és minden ember szerető szivet háborító, midőn tapasztalni kell, hogy az az ember, kit az isteni gondviselés ember társai oktatására rendelt; azon igyekszik, hogy azt sötét tudatlanságba tartsa,

hogy így annak vérével egoismussának áldozzon — ennél fogva:

11.) Kivárat légyen. — Minden Papi jóvak secularisáltassanak, s a papok az országgyűlésen meghatározandó készpénzből fizetessenek, a nevelés és egyházi dolgok a nemzet hatalma alá tartozzanak.

Ezek édes magyarom a te ujjá születésedre célzók, mellyek többnyire Törvénykönyvedbe elszorva erő nélkül hevernek, mert eleid nagyok voltak, de te törpe lettél — emeld föl szavad még egyszer, mellyet hajdan méltósággal hallattak eleid Európában — szedd össze Törvényeidet, s kívánd a Fejedelemtől hogy magyar légyen az, mint a kinek esküdtött. De erőssen szólj és követeld jogaidat, mint az Európai szabad nemzetek ma szólnak — azonban mindég a törvény utján. — Ha meg nem hallgattatol panaszold a világnak, szerezz jó barátokat, mentségedre lessz mindég az: Hogy te hiv voltál, de hivatlenek szolgálni nem lehet. — Vége.

PETŐFI SÁNDOR

a magyar irodalomban.

Közli: Szinnyi József.

(Folytatás.)

1860.

Irodalomtörténeti czikkek.

Petőfi „János vitéz“-ét Joannovics (más nevén Kiss) János szerb nyelvre lefordítá, de a fordítás a boríték magyar és szerb színű czifraságai miatt lefoglaltott. (Hölgyf. 1860. 42. sz. 334. l.)

Petőfi ismertetése Saint-René-Tailandier után a „Revue des Deux Mondes“ füzeteiből. (Hölgyf. 1860. I. 50. sz. 397. l. és 70. sz. jun. 12. 557. l. a P. Napló nyomán.)

Életrajzi s vegyes adatok.

Nefejejts Petőfi Sándor életéből. Két költemény eredete. Beniczky Emiltől. (Családi Kör 1860. II. 11. sz. 169. l.)

Petőfi-szobor eszméje. (Hölgyf. 1860. 83. sz. 661. l.)

Felszólítás a nemzethez! Kis-Kun-Halas, 1860. nov. 20-án. Reményi Ede.

(A Petőfi emlékszóbor ügyében.) (Hölgyf. 1860. 146. sz. 1259. l.)

Szakál Lajos indítványa a P. szobor indítványozása tárgyában. (Hölgyf. 1860. 153. sz. 1314. l.)

Reményi buzgólkodik a gyűjtésben. (Hölgyf. 1860. 153. sz. 1315. l. „Nagyvárad havi szemle. Vezeti Erdőd.“)

Petőfi-pipák Debreczenből. (Hölgyfutár 1860. 91. sz. 727. l.)

Honfidal. A pestbudai zenede által dicséretre méltatott pályamű. Irta Petőfi Sándor, zenéjét szerzé Nagy József, kiadta Mátray Gábor. Magyar Népdalok egyetemes gyűjteménye II. Kötet. füzet 28. lap. (Hazánk II. 1860. 129—130. l.)

Petőfi életnagyságú arczképe. Rohn könyomatú rajza és Heckenast Gusztáv kiadása Pesten.

P. aczélmetszetű arczképe, rajzolta Barabás Miklós 1860-ban, metszette Axmann I. (Áldor: Forradalom Kéltészete. Pest, 1867. melléklete.)

Adatok Petőfi halálához.

I. Petőfi és a székelyek. Naplótörök. — Besztercze, jan. 19. 1849. — Maros-Vásárhely, jan. 21-kén; M.-Vásárhely, jan. 23-án. — Medgyes, jan. 24-ről. — Nagy-Selyk, jan. 25. (Vasárn. Ujs. 1860. 42. sz. — Hölgyf. 1860. 125. sz. 997. l.)

II. Barabás Károly levele. Markosfalva (Erdély) aug. 25. 1860. (Vasárn. Ujs. 1860. 42. sz.)

III. Lengyel József levele. Székely-Keresztúr, aug. 25. 1860. (Vasárn. Ujs. 1860. 42. sz. — Hölgyf. 1860. 125. sz. 995. l. — Napkelet 1860. 46. sz.)

IV. Egressy Gábor leveléből 1850. szept. 23. (Vasárn. Ujs. 1860. 45. sz. — Hölgyf. 1860. 134. sz. 1063. l.)

V. Levél Kolozsvárról, okt. 16-án. B. (Vasárn. Ujs. 1860. 45. sz. — Hölgyf. 1860. 134. sz. 1063. l.)

VI. Gobóczy Károly levele. Csatár, nov. 8. (Vasárn. Ujs. 1860. 47. sz.)

VII. Szöllösi Balás levele. Maramaros-Sziget, nov. 8. (Vasárn. Ujs. 1860. 47. sz.)

VIII. Barabás Károly második levele. Markosfalva, nov. 25. (Vasárn. Ujs. 1860. 48. sz.)

IX. Dáné Károly levele. Hátszegviték. Demsus, nov. 12. (Vasárn. Ujs. 1860. 48. sz. — Hölgyf. 1860. 143. sz. 1236. l.)

X. Egressy Gábor újabb felszólalása. (Vas. Ujs. 1860. 48. sz. — Hölgyf. 1860. 43. sz. 1236. l.)

XI. Thaly Kálmán levele. Pest, nov. 25. (Vasárn. Ujs. 1860. 49. sz. — Hölgyf. 1860. 146. sz. 1257. l.)

XII. Körösi Csoma József levele. Czafolat Szöllösi Balás VII. számú levelére. (Vasárn. Ujs. 1860. 49. sz.)

XIII. Kálnoki Sándor levele. Csik-Szent-Mihály, nov. 19. (Vas. Ujs. 1860. 49. sz.)

XIV. A „Pécsi Lapok“ párisi levele. Páris, 1850. dec. végén P. (Vasárn. Ujs. 1860. 51. sz.)

XV. Gyórfi Pető levele. Gyergyó-Ditró, nov. 30. (Vasárn. Ujs. 1860. 51. sz.)

XVI. Csongrádi névtelen levél. Csongrád, nov. 11. K. S. K. (Vasárn. Ujs. 1860. 52. sz.)

XVII. Vadona János levele. Pest, nov. 18. (Vasárn. Ujs. 1860. 52. sz.)

XVIII. Kiss Elek levele. Szil-Sárkány, nov. 24. (Vasárn. Ujs. 1860. 52. sz.)

XIX. Boér Antal levele. Mikefalva, nov. 25. (Vasárn. Ujs. 1860. 52. sz.)

XX. A „Nefelejts“ egy névtelen levele. (Vasárn. Ujs. 1860. 52. sz.)

XXI. Székely közjegyző levele. Baróc, (Erdély) nov. 19. (Vas. Ujs. 1860. 52. sz.)

XXII. Bartha János levele. Tiszabecs (Szathmár) dec. 8. (Vasárn. Ujs. 1860. 53. sz.)

XXIII. P. Szathmár Károly levele. M.-Sziget, dec. 21. (Vasárn. Ujs. 1860. 53. sz.)

Még egy adat P. haláláról. Remellay Gusztáv. (Hölgyf. 1860. dec. 4. 145. sz. 1249. l.)

1861.

Önálló mű.

Petőfi Sándor Ujabb Költeményei 1847—1849. Második kiadás. Pest, 1861. Emich G. sajtátja. 8r. I. Kötet 304. l. II. Kötet 296. lap.

Irodalomtörténeti cikkek.

Petőfi egy verséről. (Szépir. Figyelő 1861. jan. 9. 10. sz.)

Az „Apostol“ Petőfitől. Alkotmányos Nagy Naptár 1862-re. Kiadja Müller Gyula. Pest, 1861. Közölve csonkán és hibásan. (Szépir. Figyelő 1861. nov. 14. 21. 2. és 3. sz.)

„P. Sándor Ujabb költeményeiből Emich G. második javított kiadást rendezett. Jó volna 1849-ki műveit külön is kiadni, hogy végre az olvasó közönség

elmondhassa, most már van teljes Petőfink!“ (Hölgyf. 1861. 70. sz. 558. l.)

Életrajzi s vegyes adatok.

Néhány év Petőfi életéből. Irta Szerberényi Lajos. A tiszta jövedelem fele a föllállítandó Petőfi-szoborra van szánva. Szeged, Burger Zsigmond tulajdona. 1861. 8r. II. és 36 lap.

Petőfi, Pesten állítandó szobra ügyében. Kelt Pesten, 1860. dec. 26-án. Reményi Ede s. k. a Petőfi-émlékszobor indítványozója. (Hölgyf. 1861. jan. 8. 4. sz.)

P.-szobor ügyében értekezlet. (Hölgyf. 1861. 30. sz. 237. l.)

Petőfi Sándor életéből. Jellemrajzok. Kenyérvizytől. (Hölgyf. 1861. 22. sz.)

Petőfi és a vidéki levelező. Beniczky Emiltől. (Hölgyf. 1861. 46. sz.)

Petőfi Patakon. Emlék 1847-ből. Kissházy Kálmántól. (Hölgyf. 1861. 144. sz.)

Könyomatn rajz. (1. Petőfi atyja István, szül. 1791, megh. 1849. 2. Petőfi anyja, Hruz Mária, szül. 1791, megh. 1849. 3. Petőfi Sándor, szül. 1823, elveszett 1849. 4. Petőfi neje, Szendrey Julia, szül. 1830. 5. Petőfi gyermeke Zoltán, szül. 1848. 6. Petőfi István, Sándor testvére, szül. 1825.) Kiadja Vahot Imre. Rajz Grimm R. nyomt. Pollák testvérek Pesten. A rajz 18 1/2 hüv. magas és 13 1/2 hüv. széles.

A Petőfi-mythos még most kezd ábrándos fordulatokat venni. Véleményünk szerint mindez nem tanusít egyebet, mint a nemzet cultusát nagy költője iránt. Ha az őskorban élnénk, azóta füstölnének oltáraink. . . Sic felix, atque propitius tuis! . . . (Szépir. Figyelő I. 1861. 15. sz. 239. l.)

Adatok Petőfi halálához.

(Folytatás.)

XXIV. Válasz a „Nefelejts“ XX. számú névtelen levelére. Zsombr. (Erdély) dec. 27. 1860. Sombori József. (Vasárn. Ujs. 1861. 3. sz.)

XXV. Válasz Boér Antal XIX. számú levelére. Nagy-Bánya, dec. 28. 1860. (Vasárn. Ujs. 1861. 3. sz.)

XXVI. Lauka Gusztáv levél. Nagyvárad, dec. 31. 1860. (Vasárn. Ujs. 1861. 3. sz.)

XXVII. Lengyel József második levele (Gobóczy Károly és Thaly Kálmán előadásának megigazítása I. V. U. 1860. 47. és 49. sz.) Székely-Keresztúr, dec. 10. 1860. (Vasárn. Ujs. 1861. 3. 4. sz.)

XXVIII. Lőrincz József volt honvéd-
őrnagy levele. S.-Maros (Erdély) dec. 31.
1860. (Vasárn. Ujs. 1861. 5. sz.)

XXIX. Kuthy Emil levele. Nagy-Ka-
nizsa, dec. 14. 1860. (Vasárn. Ujs. 1861. 5. sz.)

XXX. Czáfolat a csongrádi levélre.
(XVI. szám.) Kemenesalja, jan. 10. Con-
cha Károly. (Vasárn. Ujs. 1861. 5. sz.)

XXXI. Marosi János levele. Al-Si-
ménfalva (Erdély) jan. 5. (Vas. Ujs. 1861. 6. sz.)

XXXII. Kápli Lajos lelkész levele.
Kis-Babóth (Győr) jan. 2. (Vasárn. Ujs. 1861.
6. sz.)

XXXIII. Ugyanonnan egy második
levél. Kis-Babóth, jan. 20. (Vasárn. Ujs. 1861.
6. sz.)

XXXIV. Egy tájékozó levél Nagy-
váradról. N.-Várad, febr. 14. Osváth Ra-
fael. (Vasárn. Ujs. 1861. 9. sz.)

XXXV. Egy tévedés önkényes nyílt
bevallása. Kis-Kereki. (Bihar) febr. 15.
Kocsár Mihály. (Vasárn. Ujs. 1861. 9. sz.)

XXXVI. A „Magyar Sajtó“ tudósi-
tása. (Vasárn. Ujság 1861. 9. sz.)

XXXVII. és XXXVIII. számú leve-
lek kimaradtak.

XXXIX. Orlai levele. Pest, márcz. 5.
(Vasárn. Ujs. 1861. 10. sz.)

XL. Nyílt levél a Vasárn. Ujság
szerkesztőjéhez. (Nyomozása és fölfedezése
a Kápli Lajos úr kis-babóthi lelkésznel
volt Petőfinek. Győr, márcz. 4. Szilvász.
(Vasárn. Ujs. 1861. 11. sz.)

P. halálának körülményei. Fejéregy-
háza, 1861. évi febr. 21. (Hölgyf. 1861. 27. sz.)

Petőfi emlékére irt költemény.

Visszaemlékezés Petőfíre. Jan. 1.
1859. Losonczy Lászlótól. (Csokonay Al-
bum 1861. 57. l.)

(Folytatása következik.)

A HORA LÁZADÁS TÖRTÉ- NETÉHEZ.

Közi: K. Papp Miklós.

(Vége.)

*Est referállya Tiszteletes Szabó Páll
Uram, azonn elpusztult Reformata Ecclesia
megszomorodoti Lelki Pásztor.*

Irtam vala utolszori relatióban, hogy

Obestrindinars Sultz Ur Horával és Kloská-
val való tractára felment Topánfalvára, mint-
hogy különösön beszéllették, bizonyost irni
mit végeztek magok közt, nem tudom, hanem
lejövele után az Obestrindinard (igy!) Ur-
nak nagyobb dühösséggel és bátorsággal Hora
kilencz falut egybengyűjtött, Kloska pedig a
Körösben Váka nevü faluban rettenetes kö-
rösi sereggel már készen vagon, Abrudbá-
nyának mind meghozták spionjai, mind pedig
megizenték nyilván, hogy másodsor is ránk
jönnek, és még a gyermekeket az anyjok ha-
sából is kivágyják és az ottan való militiát a
várossal együtt kardra hányják, Lupsán és
Dupatyatrán a láncsákat minden nap csinál-
tatják, az Abrudbányához közelebb való Ger-
nyicz helységbeliek hogy az elprédált kön-
tösöket házaknál ne tanálhassák az erdőben
vizik ott megégetik, kutakban és folyóvi-
zekben hányják, czéljok vagon hogy pénte-
ken Zalaknára üssenek, itten Abrudbányán
lévő kevés magyarság végső veszedelemben
forog, mert a midőn Abrudbánya a mult
hetekben felprédáltatott, az ide való német
cameralis tiszt urak nyilván megmondották,
hogy ha a tolvajok Zalaknára jönnek, a ma-
gyarokat kikérik, minthogy csak őket üldözik,
mindeneket a tolvajoknak kezekben adják,
de tegnapi napon is kapitány Richárd éne-
kem szememben megmondotta, hogy tudja
meg bizonyosan, hogy a vársiaknak népe
közül semmi segítséget nem ad; már innen
merre fussunk nincsen, mert köröskörül oláh
falukban vagyunk, kik még ugyan nyilván
fel nem állottanak, várni láttatnak, a mint-
hogy Zalaknának havas felől való résziből,
mely Trimpoelnek neveztetik, szabadsággal
haza bocsátott katonák közzül Körösből hoz-
zájuk mentenek, bölcsen állalláthatja a Te-
kintetes Ur micsoda inségben légyünk, mig
üdő van a segítségre e két helységen kö-
nyörüljön, nehogy második dühös mozdulá-
sokkal, gyilkos szándékjokat bételjesítsék;
vérszemre kaptanak azzal, hogy a katona
tiszt urak mindedig mind barátságosan trac-
táltanak vélek. A magyarság pedig sohult
példáson nem bánt vélek, n.-aranyosi Bur
Simul nevü felekezetüket ugyan, de egyéb-
képen vélek egyet nem értő gazda embert
15. 9bris elfogván sokféleképen kinozták,

mindenit felprédálták tegnapelőtt pedig megölték, Zehutze György nevezetű n.-aranyosi felekezetőket is keresik hogy megöljék. Quibus in reliquo penes humillimam mei Comendationem persevero.

Egy Hora nevű Mutsok (móczok) közül való tolvaj, sok ideig oda koborolván, az eleintén, midőn a katonaságról való conscriptiót impediálá a nemesség, egyszersmind republicaltatá is hadi tisztetből s vármegye részéről való comissariusok által, hogy a Conscriptio nem esett a Felsőcséregi császár hírével, azért csendesedjenek le a jobbágyságok és a királynak, nemes vármegyének s földes uraknak tartozó szolgálatjokat tegyék meg; de a köznép annak sem adván teljes hitelt, csak a nagy bojgásban vala, ki akarta földes urát szolgálni, ki nem; tehát vevén észre Hora, hogy a jobbágyság előtt a földes ura egész unalomban ment, ő is átkozott fortélyt gondolván és lejövén Zaránd vármegyében Mesztákon nevű faluban megtelepedék, a honnan mindenfelé követeket küldött azon ezen vármegyékben oly izennel, hogy minden falu küldje hozzája követeit, hogy mondassa meg, minémű örvendetes szabadságot nyert a felsőcséregi császártól a jobbágyságok ellen, a hová teméntelen sok nép gyűlvén, Hora ő hozzájuk így szólott: Atyámfiai! megelégette a felsőcséregi császár a ti hosszú rabságotokat, melyben a pogány magyarságot szolgáltátok, és megparancsolta, hogy már tovább ne csalogassanak benneteket, hanem mindjárt fegyvert adjanak a fehérvári várba, és aztán az én vezérségem alatt az egész nemességet töröljük el, minden gazdagságokat, mint véres verejtekünkben szerzett jókat magunk között osszuk fel, csak a béres szekereket, azokban való ökröket, szénát, búzát és zabot meghagyván, a felsőcséregi császár táborára szükségére nézve, mely parancsolatjára egy ide való valyalungi falubeli nevezetű ember így szólott: áldjon meg az Isten, hogy ilyen nagy szabadságot hoztál nekünk atyámfia, de minthogy az efféle hírekkel már sokan reá szedtenek bennünket, csak a földes urakkal egyben vesztetvén s nagyobb nagyobb unalomba és nyomorúságba ejtvén bennünket előttök, azért ha te császár hírével jársz, mutass olyan jelt minékünk, melyből elhigy-

jük hogy te igaz ember vagy; ekkor Hora haragosan bényulván a kebelébe, egy fényes aranyos keresztet kiveszen a kebeléből és azt a valyalungi embertől az egész sokaság hallottára, te keresztény vagy-e, hiszel ebbe? gondolod-e hogy ilyen aranyos keresztet más adhatna-e a császáron kívül, de ha ebben sem hinnél, másodszer is bényulván kebelébe, egy függő pecsétű arany betűkkel írott levelet vészen ki, kétség kívül valamely nemes embert az armalissától fosztott meg . . . hinned kell azért énnekem arról adott levelemnek, de még inkább elhiszitek mindnyájon, ha most engemet nyomba követtek és velem együtt fejevére eljövén, otthon megismertek ki légyek én, meglátjátok annyi fegyvert adok kezetekbe, mennyi kívántatik, melyre a sokaság áldani kezdi ötöt, azonnal mindegyik megindult velle Zalathna felé, mely dolog tudtára lőn a zarándmegyei substitutus V. ispán Hollaki István urnak, azonnal küldött 4. szolgabírókat és 4 orosz regimentből való muskotérost, hogy valahol utol érik azon hitegetőt, fogják el, utol is érték ugyan azon vármegyében Kuréty nevezetű faluban ultima 8-bris éjszakának idején és egy spion által kitanulván hogy azon hitegető hol légyen szálláson, egyenesen a szállásra mentek s ottan megkapván a hajánál fogva kivezették, döfték, verték a mint tollók lehetett, melyre Hora nagyot bődülvén, meghallotta az ottan megtelepedett sokaság, reájok rohanván Horát tollók elvették, Nalácsi és Gál nevű szolgabírókat s a Spiont mindjárt megölték, a többi is ugyan verve és megsebesítve is alig szaladhattak el, mely actuson mintegy megdühösödvén Hora Fehérvár felé vagy akár hová a pokolba intézett czélját félbe hagyja és 1-a Mihelyemben, Kriscsorra és Brádra beútván, ottan valamennyi nemesség, tehetik kezeket, megölik, melyek közé számláltatnak a brádi és kriscsori ref. papok; a brádi pap éppen akkor könyörögvén a templomban, annak küszöbére huzták a nyakát és ottan el is vágták, azután a több zarándmegyei uraság és nemesség curijira rohanván, azokban irtózatatos pusztításokat tettek, melyen által esvén, által jöttek ide mi hozzánk Hunyadvármegyébe és itten is hasonlólag bántak; a

mely ns. emberre reá tehettek kezeket, azt minden kedvezés nélkül megölték, a házaknál talált jókat mind felprédálták, boros és égett boros hordók fenekét kivágták, hogy sok helyt félig tölt a pincze borral, az épületekben is nagy károkat tettek, ablakok, ajtók félfáját mind szélylyel vagdalván, csak magam Borbáthvizében, Illyében és Brádon, alkalmasint vallottam 12,000 for. ára kárt; ma egy hete szép győzedelmet adott Isten ő Felsege; a parasztokat, kik dél tájban Németi felől, mintegy 300-on valók Dévára akarván nagy rikoltozás közt rohanni, hogy velünk megütközzenek, s felprédáljanak, midőn már majd a város végén lettenek volna, circiter 35 lovas nemes emberek a városból reájok rohanának és mind egy lábíg eltörlék őket, némelyeket meglövé, levágván, a Marosba beszöktetvén, némelyeket pd. elfogván; azokat is másnap exequaltatván. Quibus

Deva 14. 9-bris

JOSEPHUS BAJA,
Actualis assessor.

lozsvár várossában tartott — az Unio létesítését kívánó — városi közgyűlés után az első olá politicai foglyot, később az olá Comitének egyik tagját, Mikás Ferenczet az akkori Erdélyi kormányzó ur rendeletéből Maros-Vásárhelyre kelletvén szállíttatni, és e végre katonai fedezetet azon időbe használni nem lehetvén, említett Mikás Ferenczet — miután többek felszólítása után senki sem tanálkozott, ki a megemlített foglyot több olá ajku falukon keresztül M.-Vásárhelyre kísérje — nemzetőrségi akkori főhadnagy Matskási Antal ur kísérte el M.-Vásárhelyre; mely veszélyes szolgálatra irt Matskási Antal ur magát önként ajánlván, a megnevezett foglyot rendeltetése helyére M.-Vásárhelyre pontosan átszállította.

Miről adom ezen saját aláírásommal, és a város pecsétjével megerősített bizonyító rendeimet.

Kolozsvárott Majus 25-kén 1849.

GNOIS GUSZTÁV
(P.H.) Kolozsvári Polgármester.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A D A T O K

az 1848—49-iki erdélyi hadjárat
történetéhez.

Közli: K. Papp Miklós.

VII.

Alól irt hivatalosan bizonyítok arról: hogy Erdélyben Kolozsvár városban a magyar nemzeti — unio — lobogó a város tanácsházára az 1848-ban Martius 21-kén tartott az uniot létesíttetni kívánó közgyűlés alkalmával Matskási Antal ur által tüzetett ki, és ezen nemzeti lobogónak fenntartására, és az unio előmozdítására mindent, mi tehetségében állott, tellyes igyekezettel megtett.

Miről adom ezen saját aláírásommal, és a város pecsétjével megerősített bizonyító rendeimet. Kolozsvárott Majus 25-kén 1849-ben.

GNOIS GUSZTÁV
(P.H.) Kolozsvári Polgármester.

VIII.

Alól irt hivatalos bizonytságot teszek arról: hogy az 1848-ban Martius 21-kén Ko-

EGY OKLEVÉL

II. Apafi Mihálytól.

Közli: K. Papp Miklós.

Olyan kevés adattal rendelkezik történelmünk II. Apafira vonatkozólag, hogy nem tartottam érdektelennek, még e csekélységet is közreadni.

Eredetije igen jó állapotban kéziratgyűjteményemben van.

Michaél Apafi II. Dei gratia electus Princeps Transylvaniae etc.

Generose Domine nobis benevole salutem et benevolam nostri commendationem.

Lévén Kegyelmed keze alatt itt Fogaras földén olyan jószágok, melyeket Kegyelmed idvezült asszonyunk halála után imetrált idvezült Urunktól, melyeknek is bírása (Kegyelmedtől) ugy tetszik, nincsen kárunk s praejudiciumunk nélkül, mivelhogy idvezült asszonyunk volt a donataria Fogaras földében, kire nézve idvezült Urunk is nem adhatóját adta az iránt Kegyelmednek, mert annak jusa immediate idvezült asszonyunk

után mienk volt; Mi azért azon jószágokhoz hozzá nyulattunk, elvén magunk jusunkat; Kegyelmed azonban producálván, ha mi igazsága léssen s a törvény megitili, megfordittatjuk Kegyelmednek, a mi illik. In reliquo eandem bene valere desiderans.

Datum in Arce nostra Fogaras 21 January 1693.

M. Apafi.

Külczim: Generoso Domino Paulo Inczédi de Várad etc. Nobis honorando.

Kivül. 1693. 21. Jan. költ Urunk ő Nagysága commissioja Oppra Bárb nevű alsó Kománán lakó Plajás s szabados 4-dik Marcy úgy mint 43 napok után délyesti órákon hozá *).... idvezült Urunk donatiojárúl való productiórúl.

JÓSIKA GÁBORNÉ, TORMA ANNA ASSZONY

halála s temetéséről (1669.)

Közli: K. Papp Miklós.

Branyicskai Jósika Gábor, ki a családban e néven II-ik 1668-ban táblai ülnök, később marosszéki királybíró volt.

A II. Rákóczi-féle forradalom ellenében 1709-ben kormánytag s utóbb tartományi biztos volt. „Erdélyi fő-comissáriuság felett — írja Cserei Mihály historiájában (438 l.) — sok competentia vala, mert egy része a deputationak Bethlen Lászlót, a más rész Bíró Sámuelt választá. Bíró Sámuel pártját az erdélyi generalis gróf Steinville s a főcommissarius Haan potenter manuteneálja vala, ellenben a deputatus elsőbb urak Bethlen Lászlónak favealának; és mivel magok között meg nem alkhatának, mind a generális commendáns a maga opinioját, mind a Deputatio feladá az udvarban. A császár sem a generált, sem a Deputatiot disgustalni nem akarván, egyiket sem admittálá, hanem Jósika Gábort denominálá főcommissariusnak. Itt telék be ama közönséges mondás: inter duos litigantes tertius gaudebit haeres. Jámbor emberséges uri ember a szegény Jósika Gábor, de az erdélyi fő-commissariusi hivatal keményebb s resolutusabb embert kívánna stb.“

Jósika Gábor alapítá a család várfalvi ágát is, mely jószágot 1668-ban adta át örökségül.

Jósika Gábor neje Torma Anna asszonyról történetiróink kevés adattal rendelkeznek. Férjétől négy gyermeke maradt, úgy mint Gábor (III-ik) Judith (Jósinczy Józsefhez ment nőül), Sámuel (neje Baranyai Mária) és Zsigmond (II.) Mint az alább következő oklevél mutatja 1669. a branyicskai kápolnába temettetett el Szt. Iván hó 30-ik napján.

Ez oklevelet Jósika nagymegyeri és kereszturi Keresztési Sámuelnek írja, ki 1691-ben dobokamegyei birtokos, a szerencsétlen II-ik Apafi Mihály egyik gyámja s az akkor felállított tartományi főbiztosság viselője, s Fehérmegeye főispánja volt.

* * *

Szomorú állapottal való szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint bizodalmas kedves Urannak, sógoromnak, Isten Kegyelmedet lelki testi jókkal megáldja, véletlen szomorú állapottól oltalmazza, szívből kívánom.

Az Felsőleges mindenható Ur Istennek elvégezett decretuma lévén az, hogy minden ez világra született embernek meg kellessék egyszer az testi halált kóstolni, és az által az megigirt boldogságra az megdicsőült szenteknek társaságában jutni, azon halandó és változó sors alá lévén vettetve az én kedves édes társom is, az nemzetes nagy megyeri Keresztési Susánna, sulyos és hosszas betegeskedésiben Istentül gyakor fohászzkodásával kívánt utolsó boldog órája elközelítvén, álmélkodásra méltó minden zúgolódás, alkalmatlankodás nélkül Istenben való igaz hűtiben erős reménységével bátorodván, lelkét az ő teremtő Istenének szép csendesen boldogul megadá ez jelen való esztendőben, Pünkösöd havának harminczadik napjára virradóra, amaz dücsőségesen felment megváltó Ur Jézus Christusnak mennyben menetele napján; nekem itt az földön elfelejthetetlen keserűséget és nagy szomorúságot hagyván, mely tülem elment kedves édes feleségemnek meghidegült teste az nyugovó földnél egyebet nem kívánván; jóakaró Uraim s atyánkfiai tetszésekből rendelttem temetésének

*) Itt egy érthetetlen helynév áll. Szerk.

helyet az braniczkai kertemben levő kápolnácskámban az 1669 esztendőben Szent Iván havának 30-dik napján. Minek okáért Kegyelmedet kérem mint bizodalmas Uramat, sógoromat szeretettel, halandó sorsáról keresztényi hivataljáról megemlékezvén mind aszszonyommal ő Kegyelmével együtt az praefigált napon nyolcz óraker reggel braniczkai házamnál megjelenni ne neheztelje, hogy az Kegyelmetek böcsületes jelenlétével édes kedvem szerinti való társomnak meghidegült testének földben való eltakarittatása és utólszori tisztessége megadása mehessen böcsü-

letesebben végben. Mely Kegyelmed jó akaratját adja Isten örvendetes állapotokban Kegyelmednek megszolgálhatnom.

Datum in Braniczka die 12 Juny 1669.

Kegyelmednek kész szolgája, jó akaró sógora szeretettel szolgál, míg él

JÓSIKA GÁBOR m. p.

Külczim. Tekintetes és nemzetes nagy megyeri Keresztesi Sámuel Uramnak és nekem jó akaró kedves sógor Uramnak adassék.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

OKLEVELEK.

Közlő: Szabó Károly.

V.

I. Ulászló király megparancsolja a csanádi káptalannak, hogy Fratesti Lászlót és rokonait Temes vármegyei Fratest helységbe igtassa be. Kelt Budán 1444. november 28-dikán.

Wladislaus dei gratia Hungarie, polonie, dalmacie, Croacie etc. Rex, lythuanieque princeps supremus et heres Ruscie, Fidelibus nostris Capitulo ecclesie Chanadiensis, salutem et graciam, Dicit nobis ladislaus filius Jacobi de fratest, in sua, ac petri, Georgy, Stephani, Johannis, ladislai, Nicolai, ac pauli, fratrum suorum, patruellium in personis, Quomodo ipsi in dominium dicte possessionis, fratest vocate, in Comitatu Themesiensi, existentis, ipsos omni Juris titulo concernentis, legittime vellent Introire, Super quo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus, vestrum mittatis hominem

pro testimonio fidedignum, quo presente . . . filius Egidy, vel Michael de Horsa, aut Nicolaus, sin Johannes mago dicti de Magosd, seu ladislaus filius Michaelis de eadem, Alys absentibus, homo noster, ad faciem dicte possessionis, fratesth, vicinis et commetaneis suis vniuersis inibi legittime conuocatis, et presentibus accedendo, Introducat prefatos, ladislaum de predicta fratesth, et alios predictos in dominium eiusdem, Statuatque eandem eisdem; Jure ipsis incumbenti, perpetue possidendam, Si non fuerit contradictum, Contradictores vero, si qui fuerint, Euocet ipsos contra annotatos exponentes, nostram personalem in presenciam, nostram personalem in presenciam, ad terminum competentem, rationem contradiccionis eorum reddituros, Et posthec huiusmodi Introduccionis et Statucionis seriem, cum contradictorum et euocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui premissis Statucioni intererunt, nominibus, terminoque assignato nostre personali presencie fideliter rescribatis. Da-

tum Bude feria sexta proxima post festum beate katherine virginis et martiris, Anno domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto. ¹⁾)

A csanádi káptalan 1445. febr. 5-dikén kelt beigtatási jelentéséből (Lásd a következő szám alatt.)

VI.

A csanádi káptalan jelenti I. Ulászló királynak, hogy Fratesti Lászlót és rokonait Temes vármegyei Fratest helységbe minden ellenmorás nélkül beigtatta. Kelt 1445. febr. 5-dikén.

Capitulum ecclesie Chanadiensis, Omnibus christifidelibus presentibus pariter et futuris, presencium noticiam habituris, Salutem in salutis largitore, Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus pervenire, Quod nos litteras serenissimi principis et domini, domini Wladislai dei gracia Hungarie, polonie, dalmacie, Croacie etc. Regis, lithuanieque principis supremi et heredis Ruscie, domini nostri graciousissimi, summa cum reuerencia recepimus in hec verba, Wladislaus dei gracia Hungarie, polonie, dalmacie, Croacie etc. Rex stb. (Lásd a fentebbi szám alatt). Nos igitur mandatis ipsius domini nostri Regis, in omnibus obedire cupientes vt tenemur, vncum Nicolao mago de Magosd homine Regio supradicto, vnum ex nobis, videlicet honorabilem virum dominum Ladislaum Archidiaconum Torontalensem, socium et Concanonicum nostrum, ad premissas Introduccionem et statucionem faciendas nostra pro testimonio misimus fidedignum, Qui demum exinde ad nos reuersi, nobis concorditer retulerunt, Quod Idem homo Regius, predicto testimonio nostro

¹⁾ Ezen levél keltekor I. Ulászló király, ki a várnai csatában 1444. nov. 10-dikén esett el, már nem volt életben, de még ekkor nov. 28-dikán, sőt hónapok mulva sem tudták s még kevésbé akarták elhinni hazánkban, sőt a külföldön is a király halálát. Lásd: gr. Teleki József, Hunyadiak kora I. köt. 456—458. l. — Hogy a királyi cancellaria a királyok nevében azok távol létében is adott ki parancsokat, azt igen számos oklevél keltéből be lehet bizonyítani.

presente, feria quinta in festo videlicet beati vincency martiris proxime preterito, ad facies dicte possessionis fratesth, vicinis et conmetaneis eiusdem vniuersis, et signanter ex parte possessionis dagabrati, Stephano filio petri de eadem, ex parte vero possessionis Magofalua, Bogdan, a parte autem possessionis Mezevhat Dionisio de eadem, et a parte possessionis kaluger, Johanne magno de Magosd, Inibi legitime conuocatis, et presentibus accedendo, Introduxissent, Memoratum, ladislaum, filium Jacobi, de eadem fratesth, necnon pretactos, petrum, Georgium, Stephanum, Johannem, ladislaum, Nicolaum et paulum, in dominium eiusdem, Statuissentque eandem, eisdem, Jure ipsis incumbente, perpetuo possidendam, prefatis, Regio et nostro, hominibus, in facie dicte possessionis fratesth, legitimis diebus et horis permanentibus, nullo penitus contradictore, nec in facie eiusdem, et nec ex post coram nobis aparente, In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes litteras nostras priuilegiales, pendentis Sigilli nostri munimine roboratas, eisdem, duximus concedendas, Datum per manus magistri Urbani lectoris, socy et Concanonici nostri quintodecimo die diei Introduccionis et Statucionis predictarum, Anno domini supradicto ¹⁾) Presentibus ibidem Honorabilibus dominis Philippo preposito, Stephano Cantore, Johanne Custode, Alberto Themesiensi, Benedicto Orodienti, Elia ultramarusiensi, Ladislao Torontaliensi, Baltasar Sebesiensi, et Andrea Krassouiensi Archidiaconis, Ceterisque dominis Canonice fratribus nostris in dei ecclesia Regi Jugiter famulantibus sempiterno.

Eredetije pergamenen fejer kék és zöld selyem zsinórról függő kerek pecséttel K. Papp Miklós gyűjteményében.

¹⁾ Ezen kifejezés szerint az év 1444 lenne: miután azonban a beigtató parancs 1444. nov. 28. kelt, s az arra következett beigtatás Vincze napja után februariusban történt, ezen beigtatási jelentés csak 1445-ben kelhetett.